

A kötet a kunok történetét foglalja össze a forrásokban való felbukkanásuktól (1054–1055) az 1230-as évekig, a mongolok nagy nyugati hadjáratáig. A kun törzsek közel kétszáz évig meghatározó szerepet játszottak szomszédaik, a Rusz, a Bizánci Birodalom, a II. Bolgár Cárság, a Latin Császárság és a Magyar Királyság történetében, annak ellenére, hogy nem rendelkeztek hasonló központosított államszervezettel.

Könyvünk a nomád kunok történetét e kapcsolatrendszer keretében mutatja be.

Kovács Szilvia a Magyar Tudományos Akadémia–Szegedi Tudományegyetem Turkológiai Kutatócsoportjának tudományos munkatársa, kutatási területe a kelet-európai nomád népek története a 11–14. században.

BALASSI KIADÓ

3300 Ft

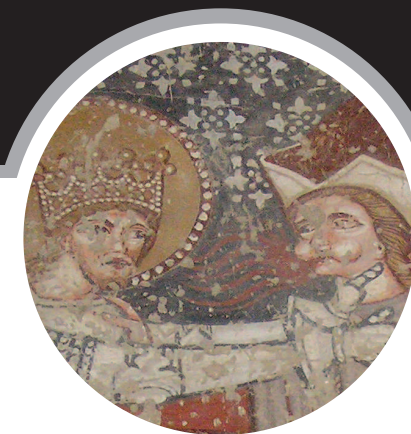

9 789635 069422

KOVÁCS SZILVIA · A KUNOK TÖRTÉNETE A MONGOL HÓDÍTÁSIG

Kovács Szilvia

A KUNOK TÖRTÉNETE A MONGOL HÓDÍTÁSIG

MAGYAR ŐSTÖRTÉNETI KÖNYVTÁR

A KUNOK TÖRTÉNETE A MONGOL HÓDÍTÁSIG

Magyar Őstörténeti Könyvtár

29

A Szegedi Tudományegyetem
Középkori Egyetemes Történeti Tanszékének
kiadványai

A sorozatot szerkeszti
Zimonyi István

Kovács Szilvia

A KUNOK TÖRTÉNETE A MONGOL HÓDÍTÁSIG

Balassi Kiadó
Budapest

A kötet megjelenését támogatta

OTKA

OTKA K 68762, OTKA PUB-K 111081

A borítón
Szent László és a kun párviadala a székelyderzsi unitárius templom falképén, részlet
(Dârjiu, Románia)

A térképeket rajzolta
Szántó Richárd

© Kovács Szilvia, 2014
© Szántó Richárd, 2014

ISSN 1215-4024
ISBN 978-963-506-946-0

Felelős kiadó a Balassi Kiadó igazgatója
Felelős szerkesztő K. Bende Ildikó
Műszaki szerkesztő Harcsár Magda
Tördelte Mocsonoky Gábor

Tartalom

Bevezetés	7
I. A kunok nevei és eredete	11
A kunok nevei	11
A kipcsak név	13
A kuman és kun elnevezés	17
Az idegen elnevezések (polovec, pallidi, Valwen, hartes)	21
Egyéb elnevezések	22
Összegzés	24
A kunok eredete	26
A qūnok és kunok azonosítása	30
A sárík és kipcsakok azonosításának hipotézise	37
A kun ~ qūn és a kun ~ sári azonosságát megkérdőjelezők	39
Más hipotézisek	42
Összegzés	43
II. A kunok és a Rusz	45
A kunok és a Rusz 1055 és 1132 között	48
Rusz hadjáratok a steppére	64
Bonyak, Tugorkan és Sarukan	80
A kunok és a Rusz 1132 és az 1160-as évek között	87
Desti kipcsak, zemlja poloveckaja és Cumania	99
Fekete- és Fehér-Kumánia	102
A kun szállásterületek	104
A kunok és a Rusz a 12. század második felétől a mongol hódításig	113
A Kunföld Koncsak idejében	118
A Kajala menti csata	126
A kunok győzelmének következményei	130
Kunok a 12. század utolsó évtizedében	133
Kunok és mongolok	140
III. A kunok és a Balkán-félsziget a 11. század második felétől 1241-ig	149
A Bizánci Birodalom és a kunok a 11. században	150
A kunok első megjelenése a Bizánci Birodalomban (1078)	150
A Bizánci Birodalom és a kunok 1083-ban	152

A kunok portyái a Bizánci Birodalom területén az 1080-as évek végén.	157
A kunok és az 1091-es leburnioni csata	160
A leburnioni csata	165
A kunok 1094-es hadjárata a Bizánci Birodalom területén	167
Kun harcosok I. Alexiosz Komnénosz bizánci császár seregében	178
A kunok és a Bizánci Birodalom a 12. században	184
A kunok 1114-es támadása	184
A kunok és a Bizánci Birodalom I. Manuél Komnénosz uralkodása idején. .	189
Kunok a Balkán-félszigeten a 12. század végétől 1241-ig.	200
A kunok és a bolgár–vlach felkelés Bizánc ellen	200
A kunok, a II. Bolgár Cárság és a Latin Császárság	208
A kunok katonai jelentősége a Balkán-félszigeten	217
Összegzés	221
IV. A kunok és a Magyar Királyság	223
A kunok és a Magyar Királyság a 11. században	223
Az 1091-es kun támadások a Magyar Királyság területére.	225
A peremisli csata.	231
A kunok és a magyarok a 12. században.	236
A kunok és a magyarok a 13. században.	239
A kunok és a keresztény térítés.	243
Összegzés	254
Általános megjegyzések	257
Mellékletek	263
Irodalom	271
Web-irodalom	296
Rövidítések	298
Mutató	299